
SAĞLIK TURİZMİ POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ: TRABZON İLİ

Gökhan YILMAZ¹

Ayten Turan KURTARAN²

Buğra YÜCESAN³

Öz

Trabzon tarihi ve doğal güzellikleri ve sunulan kaliteli sağlık hizmetleri ile uluslararası hastalar için sağlık turizminde önemli turizm merkezlerinden biri olmaya adaydır. Çalışmanın amacı Trabzon ilinde sağlık turizmi ve turistlerin sağlığı kapsamında sunulan hizmetleri değerlendirmek ve bu ilin sağlık turizm potansiyelini ortaya koymaktır. Çalışmada kullanılan veriler Trabzon İl Sağlık Müdürlüğünden elde edilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerden yararlanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre Trabzon ilinde yabancı hastalara yönelik olarak sunulan hizmetler ağırlıklı olarak turistlerin sağlığı kapsamında sunulan hizmetlerdir. Yabancı hastalara yönelik sunulan hizmetlerde özel hastanelerin payı son yıllarda daha fazla artmıştır. En fazla hizmet sunulan tıbbi branş Acil Tıp branşıdır. En fazla hastanın geldiği ülke Gürcistan ve Suudi Arabistan'dır. Yabancı hastaların en yoğun olarak geldiği ay Ağustos ayıdır. Hastalara en fazla konulan tanı akut üst solunum yolu enfeksiyonudur. Trabzon ilindeki konaklama tesisleri yabancı hastaların ihtiyacını karşılayabilecek yatak kapasitesine sahiptir. Sonuç olarak, Trabzon ilinin medikal turizm potansiyeline sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu potansiyelin geliştirilmesi için sağlık turizmi sürecinde yer alan tüm aktörlerin planlama ve organizasyon faaliyetlerine katılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Turizmi, Turistin Sağlığı, Medikal Turizm, Yabancı Hasta
Jel Kodu: I10, I15, I18

INVESTIGATION OF HEALTH TOURISM POTENTIAL: TRABZON PROVINCE

Abstract

Trabzon is poised to become one of Turkey's most important tourism centers in health tourism for international patients with its historical and natural beauties and providing high quality health services. The aim of this study is to evaluate the health tourism potential of this province and the services offered within the scope of health tourism and the health of tourists in Trabzon province. The data used in this study were obtained from Trabzon Provincial Directorate of Health. Descriptive statistical methods were used to analyze the data. According to the findings of the study, the services provided to foreign patients in Trabzon are mainly the ones offered within the scope of the health of tourists. The share of private hospitals in the services provided to foreign patients has increased more in recent years. Emergency Medicine is the medical branch in which health services are offered the most frequently. Most of the patients come from Georgia and Saudi Arabia. August is the month when foreign patients come to Trabzon mostly. The most often diagnosed disease is acute upper respiratory tract infection. The accommodation facilities in Trabzon have enough bed capacities to meet the needs of foreign patients. As a result, it can be said that Trabzon province has medical tourism potential. For the development of this potential, all the actors in health tourism process are required to participate in the planning and organizational activities.

Keywords: Health Tourism, Health of Tourists, Medical Tourism, Foreign Patient
Jel Code: I10, I15, I18

---

¹ Dr. Öğr. Üy., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, gyilmaz@ktu.edu.tr, ORCID:0000-0002-9564-0427

² Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, ayturan@ktu.edu.tr, ORCID:0000-0001-6116-6467

³ Dr. Öğr. Üy., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, yucesanb@ktu.edu.tr, ORCID:0000-0001-6300-4023

1. Giriş

Son yıllarda turizmde dünyada söz sahibi ülkelerden biri olan Türkiye'nin öne çıkmaya başladığı turizm dallarından birisi de sağlık turizmidir. Sağlık turizmi, sağlığın korunması, geliştirilmesi ve hastalıkların tedavi edilmesi amacıyla ikamet edilen bir yerden başka bir yere seyahat edilmesi ve gidilen yerde en az 24 saat kalınarak sağlık ve turizm olanaklarından yararlanılması olarak tanımlanmaktadır (Kaya vd., 2013: 5). Sağlık turizminin ülkemizde gelişiminde etkili olan faktörlere bakıldığında Türkiye'nin coğrafi konumu, profesyonel hizmet anlayışı, yeni teknoloji kullanımı, uygun fiyatlar, hızlı teşhis ve tedavi olanakları, hijyenik koşullar, hastalar için bekleme süresinin olmaması gibi faktörler öne çıkmaktadır (Barca vd., 2013: 70-71; Farmaned, 2014: 29).

Sağlık turizmi; medikal turizm, termal/SPA-welness turizmi, ileri yaş turizmi ve engelli turizmi türlerinden oluşmaktadır (Aydın vd., 2012: 14; Kaya vd., 2013: 5).

Medikal turizm, ikinci ve üçüncü basamak sağlık kurumlarında hekimler tarafından yapılan tedavi amaçlı uygulamalardan yararlanmak için hastanın ikamet ettiği yerden başka bir ülkeye seyahat etme eylemi olarak tanımlanabilir (Kaya vd., 2013: 11). Tıbbi kontrol, diş tedavisi, kalp ameliyatı, kanser tedavisi, protez takılması, organ nakilleri vb. nitelikli tıbbi müdahaleler medikal turizm kapsamındaki işlem ve etkinliklerin bazılarına örnek gösterilebilir (Aydın vd., 2012: 14). Medikal turizmde öncelikli amaç tedavi olmakla birlikte hastalar bazen konaklama, yiyecek içecek, ulaşım seyahat programları gibi turizm sektörünün sağladığı hizmetlerden de yararlanabilmektedirler (Şahin ve Tuzlukaya, 2013: 58). Literatürde bu tip hastalar, tatil yapan hastalar (Aydın vd., 2012: 14) olarak ifade edilmektedir.

Termal turizm, mineralize termal sular ile çamurların kaynağın yöresindeki çevre iklim faktörleri bileşiminde insan sağlığına olumlu katkı sağlamak üzere uzman hekim denetim ve programında fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerle koordineli kür uygulamaları için yapılan turizm hareketidir (Turizm Bakanlığı, 1993: 13). SPA (Sales Per Aquam) suyun tedavi amacıyla farklı şekillerde kullanılmasıyla gelen sağlığı ifade eder. Wellness turizmi kapsamına her türlü masaj, cilt bakımı, çamur banyosu yosun tedavileri, termomineral sular ile yapılan yıkama, duş, dökme gibi uygulamalar girmektedir. Dünyada ve Türkiye'de "SPA&welness merkezleri uluslararası standartlardaki otel zincirlerinde bulunmaktadır (Şahin ve Tuzlukaya, 2013: 67-68).

İleri Yaş Turizmi bakıma muhtaç yaşlıların bakım ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla başka ülkelere seyahat etmeleridir (Şahin ve Tuzlukaya, 2013: 66). Engelli turizmi ise başka ülkelerden gelen engelliler için klinik otellerde ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen bakım hizmetlerini ifade etmektedir.

Sağlık turizmiyle ilişkili ele alınması gereken diğer önemli bir kavram turistin sağlığıdır. Turistin sağlığı ikamet edilen yerden başka bir ülkeye tatil veya başka bir amaçla giden turistlerin bu eylem sürecinde acil veya ihtiyaç duymaları durumunda plansız sağlık hizmeti almak zorunda kalmasıdır (Aydın vd., 2011: 6).

Bu çalışma da Trabzon ilinin sağlık turizmi potansiyeli değerlendirilerek bu kapsamda sunulan hizmetler ortaya konulacaktır. Yapılan ön araştırmalarda Trabzon ilinde termal turizm, yaşlı bakımı ve engelli turizminden oluşan sağlık turizmi türleri ile ilgili aktivitelerin yok denecek düzeyde olduğu tespit edilirken sağlık turizmi türlerinden medikal turizm faaliyetlerinin ve turistin sağlığı kapsamındaki faaliyetlerin dikkate değer olduğu görülmektedir.

Çalışma yedi kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda sağlık turizmi ile ilgili teorik bilgi sunulmuştur. İkinci kısımda sağlık turizmi konusunda Türkiye'de yapılmış çalışmalara değinilmiştir. Üçüncü kısımda Türkiye'nin sağlık turizmindeki gelişimi dördüncü kısımda ise Trabzon'un sağlık turizmindeki gelişimi değerlendirilmiştir. Beşinci kısımda araştırmanın amacı ve yönteminden bahsedildikten sonra altıncı kısımda araştırmadan elde edilen bulgular aktarılmıştır. Son kısımda ise araştırma bulguları tartışılarak, öneriler sunulmuştur.

2. Literatür Çalışması

Tarihi ve doğal güzelliklerinin yanı sıra Türkiye, özellikle coğrafi konumu bakımından elverişli, tıp fakültesi sayısı fazla, sağlık hizmetleri diğer ülkelere göre ucuz, sağlık alanında nitelikli insan gücüne sahip bir ülke olarak dikkati çekmektedir (Barca vd., 2013: 70). Bu nedenle gelecekte sağlık turizminin önemli destinasyonları arasında yer alması beklenmektedir.

Türkiye’de sağlık turizmi ile ilgili yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Bu kısımda bu çalışmalara kısaca değinilmiştir. Aslan ve Güzel (2016), Konya'nın Bozkır ilçesinin kalkınmasında sağlık turizminin rolünü araştırmışlardır. Çalışmada, bir il veya ilçede sağlık turizmine yönelik ne yapılabileceği ve sağlık turizminin gelir kaynağı oluşturmada etkili olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Yiğit (2016), Türkiye’de kamu hastanelerinde medikal turizmin gelişimini etkileyen faktörleri araştırmıştır. Bu araştırma kapsamında Türkiye’de medikal turizm ile ilgili İstanbul, Antalya, İzmir, Ankara, Muğla, Aydın, Adana ve Kocaeli illerinde görev yapan kamu sağlık kuruluşları yöneticileri ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler neticesinde, kamu sektöründe medikal turizmin gelişimine etki eden temel faktörler, imaj problemi, tanıtım eksikliği, sağlık politika ve düzenlemeleri, kapasite problemleri, uzman/işgücü eksikliği, dil ve iletişim problemleri, turistik tesis azlığı ve hastane alt yapı problemler olduğu tespit edilmiştir.

Dalkıran (2017), Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinden oluşan Trakya Bölgesi’nin sağlık turizmine yönelik mevcut durumunu değerlendirmiştir. Ayrıca, hem bölgesel olarak hem de bölgeyi oluşturan illerin destinasyon pazarlamasında kullanılabilecek alternatif mecraları ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda, bölgenin sağlık turizminin tüm türlerine yönelik önemli potansiyel oluşturduğu, Avrupa Ülkeleri ve Balkanlar’a yönelik özellikle belirli branşlarda uzmanlaşabileceği vurgulanmıştır.

Keleş ve Akbaş (2016), Yozgat ilindeki termal turizm olanaklarını incelemişlerdir. Çalışmada, Yozgat ili ile Boğazkale ve Alacahöyük Ören yerlerinin turizm potansiyelleri ile entegre edilerek yeni rotalar belirlenmesi ve farklı turistik ürün çeşitlendirmesine gidilerek ilin destinasyon çekiciliğinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Kılınç (2017), medikal turizmde hizmet kalitesini etkileyen faktörleri beşeri, fiziki ve sosyal faktörler olmak üzere üç grupta incelemiştir. Sonuçlar, Türkiye’de sunulan medikal hizmet kalitesinin genel olarak iyi ve yeterli olduğunu ortaya koyarken, ikincil veriler sektördeki bazı yetersizliklere işaret etmektedir. Çalışmada, medikal turizmde rekabet gücünün artırılabilmesi için sektörde çalışanların yeterliliklerinin güçlendirilmesi, aracı kuruluşların kapasitelerinin geliştirilmesi, iletişimde yaşanan sorunların giderilmesi gerektiği önerilmiştir.

Bozça vd. (2017) Erzincan’daki sağlık ve turizmin mevcut durumun inceleyerek, bu ilin sağlık turizmi açısından fırsatlarını, üstünlüklerini, tehditlerini ve zayıflıklarını değerlendirmişlerdir. Erzincan’ın özellikle doğa ve termal turizm gibi sağlık turizmi açısından önemli potansiyele sahip olduğu belirtilmiştir.

Çiçek ve Avderen (2013), İç Anadolu bölgesindeki kaplıca ve termal tesislerin sağlık turizmi açısından durumlarının ve ihtiyaçlarının saptanmasını amaçlamışlardır. Bu bağlamda İç Anadolu Bölgesi illerinde (Ankara, Nevşehir, Kırşehir, Sivas, Eskişehir, Konya, Kayseri ve Çankırı) bulunan kaplıca, içmece ve termal tesislerin yönetici veya sahiplerine anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, İç Anadolu Bölgesi’ndeki kaplıca ve termal tesislere yurt dışından çok fazla müşteri gelmediği ve iç pazara yönelik çalıştıkları tespit edilmiştir.

Ünal ve Demirel (2011), Türkiye’de termal turizm konusunda Batı Karadeniz bölgesindeki durumun irdelenmesini ve bölge için alternatif gelir kaynağı oluşturabilecek bir turizm türü olarak sağlık turizmine katılanların beklentileri ve memnuniyet düzeylerinin belirlenmesini amaçlamışlardır. Çalışmada, Bolu ilinde yer alan Turizm Belgeli sağlık turizmi tesislerinden faydalanan misafirlere anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, sağlık turizm tesislerinin şu anki

olumlu misafir tutumlarını ve hizmet düzeylerini korumaları, ancak işletme olanaklarını arttırmaları gerektiği vurgulanmıştır.

Edinsel ve Adıgüzel (2014), Türkiye'nin sağlık turizmi açısından son beş yıl içerisinde kaydettiği gelişmeleri değerlendirmiştir. Çalışmada, Türkiye'nin sağlık turizmi açısından güçlü bir ülke olduğu etkili bir reklâm ile diğer ülkelere tanıtılmasının önemli olduğu ve uluslararası standartları esas alarak akreditasyon yapacak sağlık kuruluşların bulunmamasının büyük bir eksiklik olduğu vurgulanmıştır.

Sülkü (2017), Soysal (2017), Aydın (2012), Yordan vd. (2014), Altın ile Pektaş (2012) ve Özer ile Songur (2012) yaptıkları çalışmalarda, sağlık turizminde Türkiye'nin dünyadaki yeri, potansiyeli ve avantajları, karşılaşılabileceği tehditler ve dezavantajlarını değerlendirmişlerdir. Özarsı ve Karatana (2013), sağlık turizminin dünyadaki ve Türkiye'deki durumunu değerlendirip, medikal turizmde Türkiye'nin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymuşlardır.

Bu çalışmanın amacı Trabzon ilinde sunulan sağlık turizm hizmetlerini değerlendirmek ve Trabzon'un sağlık turizm potansiyelini ortaya koymaktır. Trabzon ilinin sağlık turizm potansiyelini değerlendiren başka bir çalışmaya rastlanılmadığından bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. Türkiye'de Sağlık Turizmi

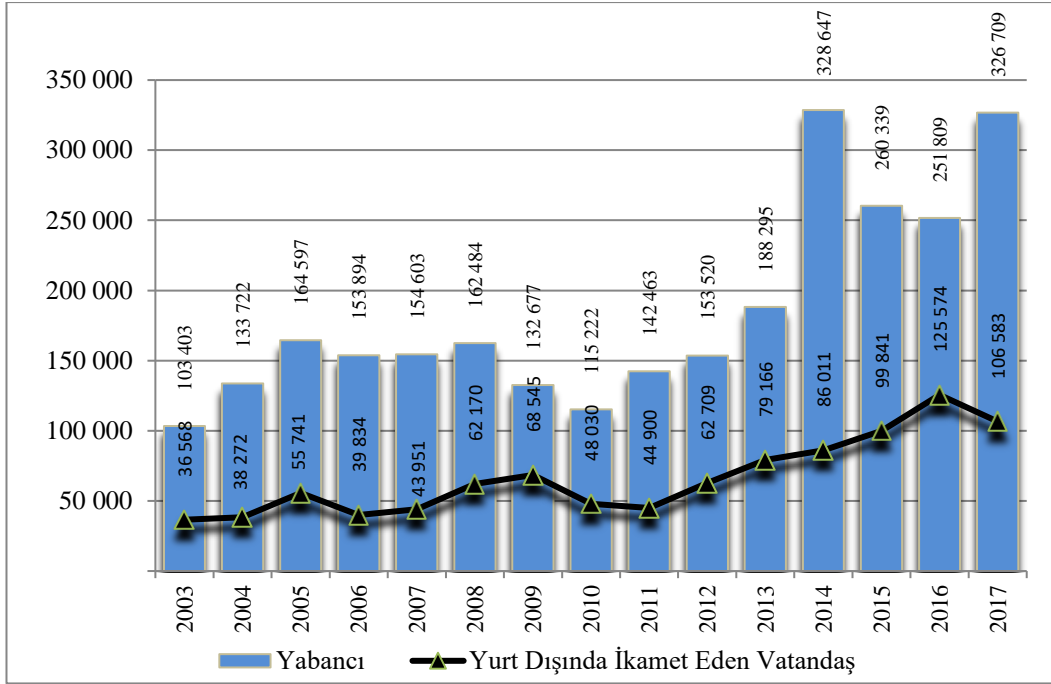
Tüm dünyada sağlık turizmi alanında hızlı bir ilerleme söz konusudur. Bu ilerlemeye bağlı olarak oluşan pazardan pek çok ülke pay alabilmek için yarış halindedirler. Bu yarışta sağlık hizmetini talep eden kitlenin tercihleri önem kazanmaktadır. Böylece bu tercihleri etkileyen ülkeler pazardan daha fazla pay alabilmektedir.

Sağlık turizmi kapsamında Türkiye ile ilgili araştırma yapan kişilerin öncelikle "Neden Türkiye" sorusunu soracakları ve istedikleri cevabı alabilmeleri durumunda Türkiye'yi tercih edecekleri açıktır. Bu nedenle Türkiye'nin sağlık turizmi konusunda stratejilerini belirlemesi ve vizyonunu ortaya koyması gerekmektedir.

Türkiye sağlık turizmi açısından önemli avantajlara sahiptir. Sağlık hizmetlerinde yakalanan kalite, nitelikli sağlık insan gücü, üst ihtisas alanlarında ulaşılan başarı, ileri teknoloji gerektiren tıbbi cihaz yatırımları, tarih dokusu vb. bunlardan bazılarıdır.

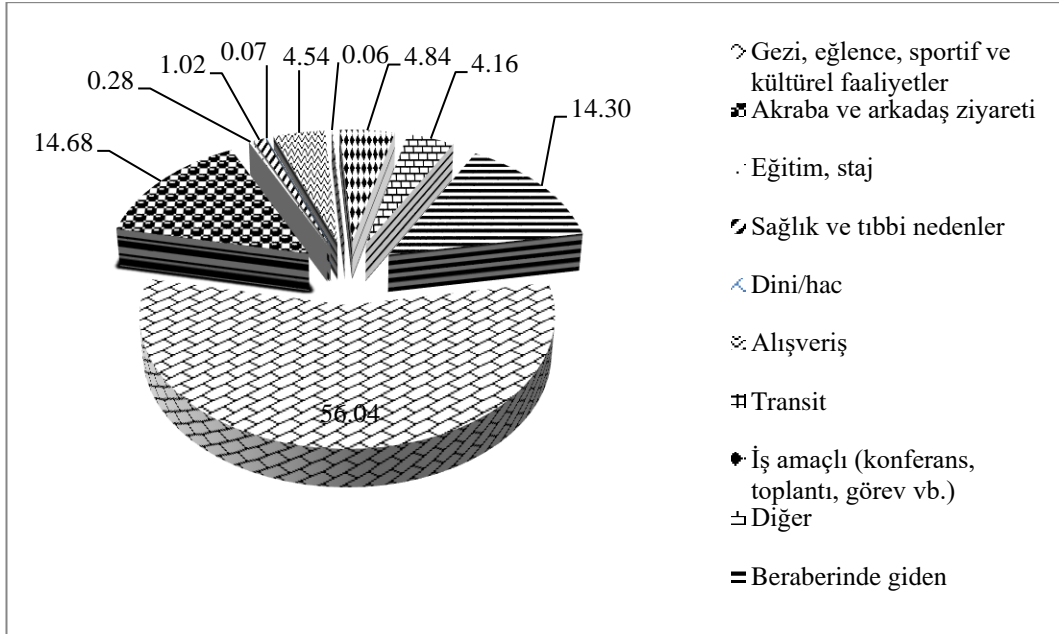
Türkiye'ye 2003-2017 yılları arasında sağlık ve tıbbi nedenlerle gelen ziyaretçilerin sayısı Grafik 1'de gösterilmiştir. Hem yabancı uyruklu hem de yurt dışında ikamet eden Türk ziyaretçilerin sayısı grafik üzerinde ayrı ayrı gösterilmiştir. Bu verilere göre, yurtdışından Türkiye'ye sağlık ve tıbbi nedenlerle gelen ziyaretçilerin sayısı 2003 yılında 103.403'ü yabancı uyruklu ve 36.568'i yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşı olmak üzere toplam 139.971 kişidir. 2003- 2017 yılları arasında sağlık ve tıbbi nedenlerle gelen ziyaretçilerin sayısının yıllar itibarıyla genel olarak arttığı görülmektedir. En fazla artışın yaşandığı yıl 2014 yılıdır. 2013 yılında toplam 267.461 kişi Türkiye'yi sağlık ve tıbbi nedenlerle ziyaret ederken, bu sayı 2014 yılında %55 oranında artmıştır ve toplam ziyaretçi sayısı 414.658 kişiye ulaşmıştır. 2015 ve 2016 yıllarında ise sağlık ve tıbbi nedenlerle Türkiye'ye gelen Türk vatandaşlarının sayısı artsa da, yabancı uyruklu ziyaretçilerin sayısının azaldığı görülmektedir. Bu nedenle toplam ziyaretçi sayısı 2014 yılına göre 2015 yılında yaklaşık %13, 2016 yılında ise yaklaşık %9 oranında azalmıştır. 2017 yılında ise 2014 yılındaki ivme yeniden yakalanmıştır ve toplam ziyaretçi sayısı 433.292 kişiye ulaşmıştır. 2017 yılında Türkiye'yi sağlık ve tıbbi nedenlerle ziyaret eden yabancıların sayısı 2014 yılına göre %0,59 oranında azalmış olsa da yurt dışında ikamet eden vatandaşların sayısı 2014 yılına göre %24 oranında artmıştır. Böylece sağlık ve tıbbi nedenlerle gelen toplam ziyaretçi sayısı 2017 yılında 2014 yılına göre %4,5 oranında artmıştır. Türkiye'de 2003 ve 2017 yılları arasında, sağlık ve tıbbi nedenlerle gelen ziyaretçilerin sayısında 15 yıl boyunca toplam %210 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

Grafik 1: 2003-2017 Döneminde Sağlık ve Tıbbi Nedenlerle Türkiye'ye Gelen Ziyaretçilerin Sayısı

Kaynak: TÜİK Turizm İstatistikleri, 2018

Grafik 2: 2017 Yılında Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerin Geliş Amaçlarına Göre Dağılımları (%)

Kaynak: TÜİK Turizm İstatistikleri, 2018

Grafik 2'de 2017 yılında Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin geliş amaçlarına göre oransal dağılımı gösterilmiştir. Turizm amacıyla Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu ziyaretçilerin sayısı 32.079.527 kişi iken yurt dışında ikamet eden Türk ziyaretçilerin sayısı ise 6.540.819 kişidir. Yani, 2017 yılında toplam 38.620.346 kişi Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Bu ziyaretçilerin %56,4'ü Türkiye'de gezi,

eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler nedeniyle bulunmuşken, %14,68'i akraba ve arkadaş ziyareti nedeniyle %14,3'ü ise şirket beraberinde giden olarak bulunmuştur. Sağlık ve tıbbi nedenlerle Türkiye'yi ziyaret edenlerin oranı ise %1,02'dir. Bu oranın sonraki yıllarda daha fazla artması beklenmektedir.

Günümüzde turizm, Türkiye ekonomisinde önemli sektörlerden biri haline gelirken, sağlık turizmi de turizm içerisindeki önemini artırmaktadır. Türkiye'nin toplam turizm gelirleri içerisinde sağlık turizminin payı da gittikçe artmaktadır. Tablo 1, 2003-2017 yılları arasında gerçekleşen sağlık turizmi gelirlerini ve bu gelirlerin turizm gelirleri içerisindeki payını göstermektedir.

Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin sağlık amacıyla yaptıkları harcamalar 2003 yılında 203.703.000\$ iken 2017 yılında 827.331.000\$'a ulaşmıştır. Sağlık turizmi gelirlerinin turizm gelirleri içindeki payı 2003 yılında %1,47 iken 2017 yılında bu oran %3,15'e yükselmiştir. Turizm gelirleri 2003 yılında 13.854.868.000\$ iken 2017 yılında %90 oranında artarak 26.283.656.000\$'a ulaşmıştır. Sağlık turizmi gelirleri ise 2003 yılından 2017 yılına kadar %306 oranında artmıştır. Böylece, sağlık ve tıbbi nedenlerle gelen turist sayısının yıllar geçtikçe daha fazla artmasına bağlı olarak sağlık turizmi gelirlerinin de arttığı ve turizm gelirleri içerisindeki payının artan oranlı olarak yükseldiği görülmektedir. Sağlık turizm gelirlerindeki artış oranının, gelen ziyaretçi sayısındaki artış oranının üzerinde olması ziyaretçilerin yıllar geçtikçe daha fazla sağlık harcaması yaptığını göstermektedir.

Tablo 1: 2003-2017 Döneminde Sağlık Turizmi Gelirleri ve Turizm Gelirleri İçindeki Payı

Yıl	Turizm gelirleri (Bin \$)	Sağlık Turizmi Gelirleri (Bin \$)	Sağlık Turizmi Gelirlerinin Turizm Gelirleri İçindeki Payı (%)
2003	13 854 868	203 703	1,47
2004	17 076 609	283 789	1,66
2005	20 322 110	343 181	1,69
2006	18 593 950	382 412	2,06
2007	20 942 500	441 677	2,11
2008	25 415 067	486 342	1,91
2009	25 064 481	447 296	1,78
2010	24 930 996	433 398	1,74
2011	28 115 693	488 443	1,74
2012	29 007 003	627 862	2,16
2013	32 308 991	772 901	2,39
2014	34 305 904	837 796	2,44
2015	31 464 777	638 622	2,03
2016	22 107 440	715 438	3,24
2017	26 283 656	827 331	3,15

Kaynak: TÜİK Turizm İstatistikleri, 2018

4. Trabzon'da Sağlık Turizmi

Karadeniz sahil kıyısında yer alan Trabzon, doğal güzellikleri ve tarihi yapısı ile önemli turizm merkezlerindedir. Müzeler, manastırlar, camiler, türbeler, hanlar, hamamlar, bedesten ve kenti çevreleyen surlar, sivil mimarı örnekleri ve çarşılar kentin tarihi dokusuna bir nakış gibi işlenmiştir.

Sağlık turizminin bir diğer ayağı olan konaklama tesisleri açısından Trabzon ilindeki duruma bakıldığında Tablo 2'de görüldüğü üzere Kültür ve Turizm Bakanlığından İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri sayısının 33, oda sayısının 1812 ve yatak sayısının 3453 olduğu görülmektedir. Yapılan yeni yatırımlar dikkate alındığında tesis sayısı ve kapasitesinin yakın gelecekte daha da artması beklenmektedir.

Tablo 2: Trabzon İlinde Kültür ve Turizm Bakanlığından İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri

Sıra No	Tesisin Adı	İl/ilçesi	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Sınıfı
1	ZORLU GRAND OTEL	TRABZON	157	335	5 YILDIZ
2	TRABZON NOVOTEL	YOMRA	200	400	4 YILDIZ
3	USTAPARK OTEL	TRABZON	120	245	4 YILDIZ
4	FUNDA OTEL	TRABZON	51	114	4 YILDIZ
5	SAYLAMLAR OTEL	TRABZON	66	138	4 YILDIZ
6	MAÇKA BÜYÜK SUMELA OTEL	MAÇKA	115		4 YILDIZ
7	YALIPARK OTEL	TRABZON	88	176	4 YILDIZ
8	UZUNGÖL ÖNDER HOTEL&SPA	ÇAYKARA	69	148	4 YILDIZ
9	KILPA OTEL	ÇAYKARA	39	78	4 YILDIZ
10	AKSULAR OTEL	TRABZON	70	146	3 YILDIZ
11	UZUNKUM OTEL	TRABZON	34	68	3 YILDIZ
12	İPEK YOLU PARK OTEL	MAÇKA	64	128	3 YILDIZ
13	SEÇİLYA OTEL	AKÇAABAT	67	120	3 YILDIZ
14	DEMİRGRAND OTEL	TRABZON	54	109	3 YILDIZ
15	BÜYÜK SÖĞÜTLÜ OTEL	AKÇAABAT	28	51	3 YILDIZ
16	KARAYEL OTEL	TRABZON	26	52	3 YILDIZ
17	NAZAR OTEL TRABZON	TRABZON	41	63	3 YILDIZ
18	ZİTAŞ OTEL	MAÇKA	60	120	3 YILDIZ
19	MORA HOTEL	TRABZON	43	86	3 YILDIZ
20	HOTEL KESOS TRABZON	MAÇKA	58	116	3 YILDIZ
21	CEBECİLER OTEL	TRABZON	24	48	3 YILDIZ
22	AKÇAABAT COSMOS OTEL	AKÇAABAT	25	59	3 YILDIZ
23	T.S. GOLD OTEL	TRABZON	26	50	3 YILDIZ
24	FENGO OTEL	TRABZON	14	28	3 YILDIZ
25	ABDİK OTEL	OF	25	50	3 YILDIZ
26	SAĞIROĞLU OTEL	TRABZON	20	40	2 YILDIZ
27	KALEPARK OTEL	TRABZON	23	44	2 YILDIZ
28	ELEGANTE OTEL	TRABZON	68	130	2 YILDIZ
29	KULELİ OTEL	TRABZON	27	54	2 YILDIZ
30	KALFA OTEL	TRABZON	24	37	2 YILDIZ
31	BÜYÜKOKYANUS OTEL	TRABZON	10	18	2 YILDIZ
32	CANSIZOĞLU ANZER OTEL	OF	25	50	2 YILDIZ
33	HIDIRNEBİ YAYLA KENT	AKÇAABAT	51	152	DAĞEVI
TOPLAM			1812	3453	

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, <http://www.trabzonkulturturizm.gov.tr/TR,57706/konaklama-tesisleri.html>

Sağlık turizminin bir diğer ayağı olan sağlık hizmeti sunumu için Trabzon'da azımsanmayacak sayıda sağlık kuruluşu ve sağlık insan gücü mevcuttur. Tablo 3'te 2013 ve 2016 yılları arasında Trabzon'da bulunan hastanelerin sayısı, yatak sayısı, aile hekimliği birimi sayısı ve 112 istasyon ile ambulans sayıları sunulmuştur. 2013-2016 yılları arasında hastane sayısı 21'den 22'ye çıkarılmıştır. Ancak hastane sayısında artış olmasına rağmen yatak sayısı yıllar itibariyle azalmış ve 2013 yılında 3326 olan yatak sayısı 2016 yılında 3193'e kadar gerilemiştir. Yoğun bakım yatak sayısı da 340'tan

2014 yılında 364'e kadar çıkarılmış ancak 2016 yılında bu sayı 333'e kadar düşmüştür. Aile hekimliği sayısı 2016 yılında 233'ten 257'ye, istasyon sayısı 22'den 29'a ve ambulans sayısı 46'dan 61'e kadar artırılmıştır.

Tablo 3: Trabzon İlinde Yıllara Göre Bazı Sağlık Göstergeleri

Sağlık Göstergesi	2013	2014	2015	2016
Hastane Sayısı	21	22	22	22
Yatak Sayısı	3326	3298	3221	3193
Yoğun Bakım Yatağı Sayısı	340	364	361	333
Aile Hekimliği Birimi Sayısı	233	233	233	257
112 İstasyon Sayısı	22	25	30	29
112 Ambulans Sayısı	46	48	52	61

Kaynak: T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2016

Tablo 4'te 2013 ve 2016 yılları arasında Trabzon'da hizmet veren sağlık çalışanlarının sayıları sunulmuştur. 2013 yılında 873 olan uzman hekim sayısı 2015 yılında 2 kişi artarak 875'e ulaşmış ancak 2016 yılında bu sayı 29 kişi azalarak 846'ya düşmüştür. Asistan hekim sayısının 442-438 arasında değiştiği görülmektedir. Pratisyen hekim sayısı ise 418'de 2015 yılında 496'ya kadar artmış ve 2016 yılında ise 464'e gerilemiştir. Yani, 2013-2016 yılları arasında Trabzon'da hizmet veren uzman hekim ve asistan hekim sayısının azaldığı ancak pratisyen hekim sayısının arttığı görülmektedir. Diş hekimi sayısı 2013 yılında 265 iken 2015 yılında bu sayı yaklaşık %16 oranında artarak 308'e ulaşmıştır. Ancak 2016 yılında 2015 yılına göre yaklaşık %19 oranında bir azalma gerçekleşmiş ve diş hekimi sayısı 250'ye kadar düşmüştür. Hemşire sayısının ise her yıl belirli oranlarda arttığı görülmektedir. Toplam sağlık personeli sayılarına bakıldığında 2013 yılında 7682 kişi sağlık sektöründe hizmet verirken, sağlık çalışanlarının sayısının her yıl belirli oranlarda arttığı ve 2016 yılında 8047 kişiye ulaştığı görülmektedir.

Tablo 4: Trabzon İlinde Yıllara Göre Sağlık Personeli Sayıları

Sağlık Personeli	2013	2014	2015	2016
Uzman Hekim	873	842	875	846
Pratisyen Hekim	418	446	496	464
Asistan Hekim	442	428	434	438
Toplam Hekim	1733	1716	1805	1748
Diş Hekimi	265	288	308	250
Eczacı	311	320	323	310
Hemşire	2396	2423	2521	2620
Ebe	719	680	693	688
Diğer Sağlık Personeli	2258	2487	2554	2431
Toplam Sağlık Personeli Sayısı	7682	7914	8204	8047

Kaynak: T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2016

5. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Araştırmanın amacı, Trabzon ilinin sağlık turizmindeki mevcut durumunu tespit ederek yıllar itibarıyla gösterdiği gelişimi değerlendirmektir. Türkiye'nin sağlık turizmi potansiyelini değerlendiren pek çok çalışma bulunmaktadır. Ancak bölgesel ve il bazında yapılan çalışmaların sayısı sınırlıdır. Trabzon ilinin sağlık turizm potansiyelini değerlendiren bir çalışmanın bulunmaması, bu çalışmanın yapılmasının en önemli sebebidir. Bu amaçla, Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü'ne başvurularak kamu ve özel hastanelerin yapmış oldukları bildirimlere dayalı olarak sağlık turizmine yönelik tutulan kayıtlar, hastaların özel bilgileri hariç tutularak ham veri şeklinde temin edilmiştir. Ham veriler derlenerek SPSS paket programına aktarılmış ve betimsel istatistiksel analizlerle yıllar itibarıyla sağlık turizminin mevcut durumu ortaya konmuştur.

6. Bulgular

Çalışmanın amacı doğrultusunda Trabzon ilinde 2013-2015 yılları arasında medikal turizmi ve turistin sağlığı kapsamında gelen hastaların geliş şekline göre dağılımı, hastaların başvurdukları sağlık kurumlarına göre dağılımı, hastaların başvurdukları kliniklere göre dağılımı, hastaların geldikleri ülkelere göre dağılımı, hastaların geliş zamanlarına göre dağılımı, hastaların başvurdukları hastane türüne göre dağılımı, hastaların konulan tanılara göre dağılımı ortaya konulmuştur.

Tablo 5'te Trabzon ilinde medikal turizm ve turistin sağlığı kapsamındaki hastaların geliş şekline göre dağılımı sunulmuştur. 2013 yılında %67,8 inin, 2014 yılında 69,6'sının, 2015 yılında 69,8' inin turistin sağlığı kapsamında gelen hastalardan olduğu; medikal turizm kapsamında gelen hastaların oranının ise 2013 yılında %32,2, 2014 yılında %30,3, 2015 yılında %29,7 olduğu görülmektedir. Yani, Trabzon iline gelen yabancı hastaların yaklaşık %70'inin turizm amaçlı geldiği; yaklaşık %30'unun ise sağlık hizmeti almak için geldiği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5: Trabzon İlinde Medikal Turizm ve Turistin Sağlığı Kapsamındaki Hastaların Geliş Şekline Göre Dağılımı

GELİŞ ŞEKLİ	2013		2014		2015	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Medikal Turizm	435	32,2	737	30,3	1133	29,7
Turistin Sağlığı	918	67,8	1690	69,6	2657	69,8
Bilinmiyor	-	-	-	-	20	0,5
TOPLAM	1353	100	2427	100	3810	100

Kaynak: Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü'nden temin edilen verilerden oluşturulmuştur.

Medikal turizm ve turistin sağlığı kapsamında gelen hastaların sayısı yıllar itibariyle artmış olmasına rağmen oranlarının değişmediği görülmektedir. Trabzon'da 2013 yılında 1353 yabancı uyruklu hasta tedavi hizmeti alırken bu sayı 2014 yılında 2013 yılına göre %79,37 oranında artarak 2427'ye 2015 yılında ise 2014 yılına göre %56,98 oranında artarak 3810 kişiye ulaşmıştır. Turizm amaçlı Trabzon'a gelen yabancı ziyaretçilerin sayısının yıllar itibariyle artması memnuniyet verici olmasına rağmen, medikal turizm amacıyla gelenlerin oranının da yıllar itibariyle daha fazla artması beklenmektedir. Çünkü medikal turizm amacıyla yapılan ziyaretlerin sağlık turizm gelirlerini daha fazla artıracığı bilinmektedir. Ancak, amacı ne olursa olsun gelen yabancı ziyaretçilerin sayısı arttıkça sağlık hizmetleri taleplerinin de artacağı düşünülmektedir.

Tablo 6'da Trabzon ilinde medikal turizm ve turistin sağlığı kapsamında hizmet alan yabancı ziyaretçilerin başvurdukları sağlık kurumları gösterilmiştir. 2013 ve 2014 yıllarında sırasıyla %31,2 ve %27,9 oranlarıyla en fazla başvuru alan sağlık kurumu Trabzon Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi olmuştur. İkinci sırada başvuru alan sağlık kurumları 2013 yılında %23,6 oranıyla Karadeniz Teknik Üniversitesi Farabi Hastanesi, 2014 yılında %21,3 oranıyla Özel İmperial Hastanesidir. 2015 yılında ise Özel İmperial Hastanesi %22,89 oranıyla en çok başvuru alan sağlık kurumu olmuştur.

Tablo 6: Trabzon İlinde Medikal Turizm ve Turistin Sağlığı Kapsamındaki Hastaların Hizmet Aldıkları Sağlık Kurumlarına Göre Dağılımı

KURUM ADI	2013		2014		2015	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Karadeniz Teknik Üniversitesi Farabi Hastanesi	320	23,6	416	17,1	262	6,88
Özel İmperial Hastanesi	48	3,5	518	21,3	872	22,89
Özel Medicalpark Karadeniz Hastanesi	124	9,2	11	0,5	419	11
Özel Medicalpark Trabzon Hastanesi	38	2,8	43	1,8	254	6,67
Trabzon Ahi Evren Göğüs Kalp ve Damar Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi	59	4,4	88	3,6	94	2,47
Trabzon Akçaabat Haçkalı Baba Devlet Hastanesi	49	3,6	98	4	176	4,62
Trabzon Araklı Bayram Halil Devlet Hastanesi	13	1	32	1,3	47	1,23
Trabzon Fatih Devlet Hastanesi	77	5,7	163	6,7	268	7,03
Trabzon Maçka Ömer Burhanoğlu Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi	32	2,4	32	1,3	32	0,84
Trabzon Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi	422	31,2	676	27,9	266	6,98
Trabzon Of Devlet Hastanesi	90	6,6	185	7,6	304	7,98
Trabzon Sürmene Devlet Hastanesi	34	2,5	28	1,2	53	1,39
Trabzon Yavuz Selim Kemik Hastalıkları ve Rehabilitasyon Hastanesi	32	2,4	65	2,7	121	3,18
Diğer	15	1,11	72	2,97	642	16,85
TOPLAM	1353	100	2427	100	3810	100

Kaynak: Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü'nden temin edilen verilerden oluşturulmuştur.

Tablo 7'de 2013-2015 yılları arasında Trabzon'daki yabancı ziyaretçilerin başvurdukları hastaneler sağlık bakanlığı hastaneleri, özel hastane ve üniversite hastanesi olmak üzere üç kategoride incelenmiştir. Yabancı ziyaretçilerin 2013 yılında %60,3' ünün, 2014 yılında %58,8'inin ve 2015 yılında % 51,2'sinin Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelere başvurduğu tespit edilmiştir. Özel hastanelere başvurunun 2013 yılında %16, 2014 yılında 24,1, 2015 yılında artarak %41,9'a yükseldiği, üniversite hastanelerine başvurunun ise 2013 yılında %23,7, 2014 yılında %17,1 ve 2015 yılında azalarak %6,9 oranında gerçekleşmiştir. Yani, Trabzon'da yabancı ziyaretçilerin özel hastanelere başvuru sayısının yıllar itibariyle arttığı; kamu hastaneleri ve üniversite hastanesine başvuru sayısının ise yıllar itibariyle azaldığı görülmektedir.

Tablo 7: Trabzon İlinde Medikal Turizm ve Turistin Sağlığı Kapsamındaki Hastaların Başvurdukları Hastane Türüne Göre Dağılımı

HASTANE TÜRÜ	2013		2014		2015	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Sağlık Bakanlığı Hastaneleri	816	60,3	1427	58,8	1952	51,2
Özel Hastane	217	16	584	24,1	1596	41,9
Üniversite Hastanesi	320	23,7	416	17,1	262	6,9
TOPLAM	1353	100	2427	100	3810	100

Kaynak: Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü'nden temin edilen verilerden oluşturulmuştur.

Tablo 8'de görüldüğü üzere en fazla başvuru yapılan kliniğin 2013 yılında %47,1, 2014 yılında % 52,5, 2015 yılında %50,2 oranı ile Acil Tıp olduğu görülmektedir. Kadın Hastalıkları ve Doğum

Kliniği ile Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniğinin en fazla başvuru yapılan diğer klinik branşları oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 8: Trabzon İlinde Medikal Turizm ve Turistin Sağlığı Kapsamındaki Hastaların Başvurdukları Kliniklere Göre Dağılımı

KLİNİK ADI	2013		2014		2015	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Acil Tıp	637	47,1	1273	52,5	1912	50,2
Beyin ve Sinir Cerrahisi	19	0,3	32	1,3	50	1,3
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	52	3,84	85	3,5	196	5,1
Deri ve Zührevi Hastalıklar	35	2,59	85	3,5	97	2,5
Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları	13	0,96	17	0,7	19	0,5
Enfeksiyon Hastalıkları	36	2,66	30	1,3	65	1,7
Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon	12	0,89	26	1,1	53	1,4
Gastroenteroloji	21	1,55	28	1,2	63	1,7
Genel Cerrahi	34	2,51	56	2,3	72	1,9
Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz	19	1,4	44	1,8	30	0,8
Göz Hastalıkları	34	2,51	65	2,7	110	2,9
Hematoloji	16	1,18	19	0,8	10	0,3
İç Hastalıkları	47	3,47	46	1,9	110	2,9
Kadın Hastalıkları ve Doğum	104	7,69	206	8,5	360	9,4
Kalp ve Damar Cerrahisi	14	1,03	19	0,8	25	0,7
Kardiyoloji	24	1,77	42	1,7	66	1,7
KBB	26	1,92	33	1,4	91	2,4
Nefroloji	13	1	13	0,5	12	0,3
Nöroloji	33	2,4	38	1,6	38	1
Ortopedi ve Travmatoloji	37	2,7	74	3	146	3,8
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	19	1,4	14	0,6	42	1,1
Tıbbi Onkoloji	11	0,81	15	0,6	25	0,7
Üroloji	17	1,26	30	1,2	60	1,6
Diğer	80	5,91	137	5,65	158	4,15
TOPLAM	1353	100	2427	100	3810	100

Kaynak: Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü'nden temin edilen verilerden oluşturulmuştur.

Tablo 9'da Trabzon ilinde medikal turizm ve turistin sağlığı kapsamındaki hastaların geldikleri ülkelere göre dağılımı sunulmuştur. Bu dağılım incelendiğinde en fazla hasta gelen ülkelerin 2013 yılında % 27,9 ile Gürcistan, %19,36 ile Azerbaycan, %15,52 ile Suudi Arabistan'dan olduğu belirlenmiştir. 2014 yılında %21,6 ile Gürcistan, %21,3 ile Suudi Arabistan'dan ve %16,3 ile Azerbaycan, 2015 yılında ise % 29,6 ile Suudi Arabistan, %22,1 ile Gürcistan ve %12,6 ile Azerbaycan en fazla hastanın geldiği ülkelerdir. Yıllar itibarıyla sıralama değişse de Trabzon'a en fazla yabancı ziyaretçinin geldiği ülkeler değişmemiştir. Çoğunlukla Orta Asya ülkelerinin turizm ve sağlık turizmi amacıyla Trabzon'u tercih ettiği, Avrupa ülkelerinin yapılan sıralamada yer almadığı görülmektedir.

Tablo 9: Trabzon İlinde Medikal Turizm ve Turistin Sağlığı Kapsamındaki Hastaların Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı

ÜLKE ADI	2013		2014		2015	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Afganistan	56	4,14	105	4,3	72	1,9
Almanya	82	6,06	114	4,7	144	3,8
Azerbaycan	262	19,36	396	16,3	481	12,6
Ermenistan	11	0,81	17	0,7	24	0,6
Gürcistan	376	27,79	524	21,6	841	22,1
Irak	11	0,81	37	1,5	65	1,7
İran	21	1,55	126	5,2	78	2
Kazakistan	10	0,74	16	0,7	16	0,4
Kırgızistan	18	1,33	76	3,1	81	2,1
Kuveyt	18	1,33	46	1,9	127	3,3
Özbekistan	15	1,11	36	1,5	69	1,8
Rusya Federasyonu	77	5,69	127	5,2	121	3,2
Suriye	11	0,81	34	1,4	99	2,6
Suudi Arabistan	210	15,52	518	21,3	1127	29,6
Ukrayna	18	1,33	32	1,3	62	1,6
Diğer	157	11,6	223	9,19	403	10,58
TOPLAM	1353	100	2427	100	3810	100

Kaynak: Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü'nden temin edilen verilerden oluşturulmuştur.

Tablo 10: Trabzon İlinde Medikal Turizm ve Turistin Sağlığı Kapsamındaki Hastaların Geliş Zamanlarına Göre Dağılımı

TARİH	2013		2014		2015	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Ocak	57	4,2	111	4,6	157	4,1
Şubat	68	5	127	5,2	142	3,7
Mart	62	4,6	156	6,4	212	5,6
Nisan	73	5,4	137	5,6	199	5,2
Mayıs	134	9,9	170	7	243	6,4
Haziran	157	11,6	204	8,4	295	7,7
Temmuz	141	10,4	228	9,4	535	14
Ağustos	224	16,6	617	25,4	827	21,7
Eylül	147	10,9	256	10,5	521	13,7
Ekim	126	9,3	170	7	284	7,5
Kasım	97	7,2	112	4,6	197	5,2
Aralık	67	5	139	5,7	198	5,2
TOPLAM	1353	100	2427	100	3810	100

Kaynak: Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü'nden temin edilen verilerden oluşturulmuştur.

Tablo 10'da, Trabzon ilinde medikal turizm ve turist sağlığı kapsamında hastaların geliş zamanlarına göre dağılımı incelendiğinde en çok hastanın 2013 yılında %16,6, 2014 yılında %25,4

ve 2015 yılında %21,7 oranıyla Ağustos ayı içinde geldiği görülmektedir. Eylül, Temmuz ve Haziran ayları hastaların en fazla geldiği diğer aylardır.

Tablo 11’de görüldüğü üzere Trabzon ilinde medikal turizm ve turistin sağlığı kapsamındaki hastaların konulan tanılara göre dağılımı incelendiğinde “Tanısı Belirtilmemiş” olanların oranının 2013 yılında %41,5 ve 2014 yılında %38,5 gibi yüksek bir oranda olduğu belirlenmiştir. 2015 yılında ise tanısı belirtilmemiş olanların %3,6’ya düştüğü görülmektedir. Bu durum 2015 yılında daha detaylı kayıt tutulduğunu göstermektedir. Belirli bir sayıdan az konulmuş farklı tanılardan oluşan ve tabloda “Diğer Tanılar” olarak ifade edilen tanıların ise 2013 yılında %42,1, 2014 yılında %43,9, 2015 yılında %63,8 oranında bir paya sahip olduğu görülmektedir. Tanısı belirtilmemiş ve diğer tanılar dışına kalan tanılar içinde en fazla rastlanan tanıların 2013 yılında “troid bez malign neoplazmi”, 2014 yılında “gastroenterit-kolit” ve 2015 yılında ise “akut üst solunum yolu enfeksiyonları” olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Trabzon İlinde Medikal Turizmi ve Turistin Sağlığı Kapsamındaki Hastaların Konulan Tanılara Göre Dağılımı

KONULAN TANI	2013		2014		2015	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Tiroid Bez Malign Neoplazmi	36	2,7	20	0,8	11	0,3
Akut Üst Solunum Yolu Enfeksiyonları	34	2,5	56	2,3	284	7,7
Karın Ağrısı	27	2	53	2,2	112	3,1
Bulantı Ve Kusma	15	1,1	51	2,1	128	3,5
Yumuşak Doku Bozukluğu	20	1,5	40	1,6	198	5,4
Göğüs Ağrısı	19	1,4	31	1,3	49	1,3
Esansiyel (Primer) Hipertansiyon	14	1	22	0,9	39	1,1
Gebelik	17	1,3	15	0,6	78	2,1
Genel Muayene	14	1	27	1,1	63	1,7
Gastroenterit ve Kolit	14	1	62	2,6	228	6,2
Akut Tonsilit	7	0,5	33	1,4	78	2,1
Miyalji	7	0,5	18	0,7	60	1,6
Diğer Tanılar*	570	42,1	1065	43,9	2344	63,8
Tanısı Belirtilmemiş	559	41,3	934	38,5	138	3,6
TOPLAM	1353	100	2427	100	3810	100

*Tabloda, konulan tanı sayısı 7 den az olanlar ise “Diğer Tanılar” içinde gösterilmiştir.

Kaynak: Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü’nden temin edilen verilerden oluşturulmuştur.

7. Sonuç ve Öneriler

Sağlık hizmetine ihtiyaç duyan sağlık turistlerinin kaliteli ve maliyet etkin sağlık hizmetleri almak ve bu sırada turizm fırsatından da faydalanmak amacıyla kendi ülkelerinden başka destinasyonları tercih etmesiyle sağlık turizmi gelişmiştir.

Coğrafi konumu itibari ile Ortadoğu, Avrupa, Balkanlar ve Afrika’nın ortasında bulunan Türkiye, iyi yetişmiş hekim ve sağlık çalışanı, ulaşım kolaylığı, birçok ülke ile vizesiz seyahat imkanı ve yüksek sağlık teknolojisi sayesinde sağlık turizminde öncü ülke olabilecek potansiyele sahiptir (Sülkü, 2017, s.111).

Doğal güzellikleri ve tarihi yapısıyla bir sahil kenti olan Trabzon’un gelecekte hem konaklama olanakları hem de sunulan sağlık hizmetleri dikkate alındığında önemli bir sağlık turizm şehri olması beklenmektedir. Bu düşünceden yola çıkılarak bu çalışmada, Trabzon’un sağlık turizmi kapsamında

sunduğu hizmetler değerlendirilerek, gelecekte sağlık turizm potansiyelini artıracak öneriler sunulması amaçlanmıştır.

Trabzon ilinde yabancı hastalara yönelik olarak sunulan hizmetler ağırlıklı olarak turistin sağlığı kapsamında sunulan hizmetlerdir ve hasta sayısı yıllara göre artış göstermektedir. Sağlık turizmi kapsamında sunulan hizmetler ise medikal turizm türünde olup sağlık turizminin diğer türleri olan termal/spa/welness turizmi, ileri yaş ve engelli turizmi kapsamında hizmet sunulmamaktadır. Yabancı hastalara yönelik olarak sunulan hizmetlerde özel hastanelerin payı son yıllarda daha fazla artmaktadır. Yabancı hastalara en fazla hizmet sunulan tıbbi branşlar Acil Tıp, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları branşlarındadır. En fazla yabancı hastanın geldiği ülke coğrafi olarak yakın ülkeler olan Gürcistan, Azerbaycan ve Körfez ülkelerinden Suudi Arabistan'dır. Yabancı hastaların en yoğun olarak geldiği aylar yaz ayları ve Eylül ayıdır. Yabancı hastalara en fazla konulan tanı akut üst solunum yolunun enfeksiyonu tanısıdır. Trabzon ili gerek tesis gerekse yatak kapasitesi olarak sağlık turizmi ve turistin sağlığı kapsamında gelen hastalara karşılık verebilecek potansiyele sahiptir. Yabancı hastaların Trabzon iline kara ve hava yoluyla ulaşım olanakları bulunmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü'nden sağlanan verilere dayandırılmıştır. İl Sağlık Müdürlüğü'nde toplanan veriler hastanelerin yabancı hasta kayıt sisteminden sağlanan bildirimleri esas almaktadır. Ancak hastanelerde sağlık turisti, turistin sağlığı kapsamındaki hastalar, ikili ülkeler arası anlaşmalar kapsamında hizmet alan hastalar, sosyal güvenlik kurumu kapsamında hizmet alan hastalar, mülteciler, sığınmacılar, yabancı öğrenciler vd. ayrımların yapılarak veri girişinin yapılmadığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla öncelikle bu veri girişini yapan sistemin oturtulması ve yabancı hasta kaydını yapan personelin bu konuda eğitime tabi tutulması daha nitelikli veri elde edilmesi ve verilerin analizi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca Trabzon iline gelen yabancı hasta profilinin turistin sağlığı kapsamında hizmet alan hasta niteliğinden medikal turizm ve diğer sağlık turizmi türleri kapsamında hizmet alan hasta niteliği kazandırılarak sağlık turizm gelirlerinde daha fazla artış sağlanmalıdır.

Bunun için hizmet sunucularının, sigorta şirketlerinin, tur operatörlerinin, yerel yönetimlerin, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, Sağlık Bakanlığı'nın ve Ticaret Bakanlığı'nın yani sağlık turizmiyle ilgili tüm aktörlerin içinde yer aldığı bütüncül bir planlama ve organizasyona ihtiyaç bulunmaktadır.

Türkiye'nin dünya sağlık turizmi piyasasından önemli bir pay alabilmek için kısa ve uzun vadeli hedefler belirlenmelidir. Sağlık turizmi ile ilgili araştırmalara gereken önem verilmeli ve yeni pazarlama stratejileri geliştirilerek uluslararası alanda tanıtımlara ağırlık verilmelidir. Hedef pazarlar seçilmeli ve özellikle ulaşımı kolay, kültürel benzerlikler olan ülkelere Türkiye'deki sağlık turizmi imkanları tanıtılmalıdır. Yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarının tedavi için Türkiye'yi tercih etmeleri özendirilmelidir.

Türkiye'de sağlık turizmi alanında hizmet veren kurumlar arasında koordinasyon sağlanmalı, akredite olmuş kuruluşların sayısının artması gerekmektedir. Hekimlerin ve diğer sağlık çalışanlarının yabancı dil bilme konusunda özendirilmeleri ve eğitim almaları sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Altın, U., Bektaş, G., Antep, Z. ve İrban, A. (2012). Sağlık Turizmi ve Uluslararası Hastalar için Türkiye Pazarı, *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 157-163.
- Aslan, Ş. ve Güzel, Ş. (2016). Türkiye'de Sağlık Turizminde Bozkır Örneği, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları: 9, Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır, 6-8 Mayıs*, 1143-1155.
- Aydın D., Constantinides C., Mike C., Yılmaz C., Genç A., Lanyi A. (2012). *Sağlık Turizminde Süreçler ve Aracı Kuruluşlar*, Araştırma Raporu, Ankara.

- Aydın D., Şeker S., Şahan S. (2011). *Kamu Hastanelerinde Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Uygulama Rehberi*
- Aydın, O. (2012). Türkiye’de Alternatif Bir Turizm; Sağlık Turizmi, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 91-96.
- Barca M., Akdeve E., Balay İ.G. (2013). Türkiye Sağlık Turizm Sektörünün Analizi ve Strateji Önerileri, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 64-92.
- Bozça, R., Kıracı, F. Ç. ve Kıracı, R. (2017). Sağlık Turizmi Swot Analizi: Erzincan, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 157-163.
- Çiçek, R. ve Avderen, S. (2013). Sağlık Turizmi Açısından İç Anadolu Bölgesi’ndeki Kaplıca ve Termal Tesislerin Mevcut Yapısının ve Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(25), 25-35.
- Dalkıran, G. B. (2017). Bir Sağlık Turizmi Destinasyonu Olarak Trakya Bölgesi, *Social Sciences Research Journal*, 6(4), 162-178.
- Edinsel, S. ve Adıgüzel, O. (2014). Türkiye’nin Sağlık Turizmi Açısından Son Beş Yılda Dünya Ülkeleri İçindeki Konumu ve Gelişmeleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 167-190.
- FarmaNed (2014), Özel Dosya: Sağlık Turizmi, Sayı :3.
- Kaya S., Yıldırım H., Karsavuran S. ve Özer Ö. (2013). *Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu*, Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Keleş, Y. ve Akbaş, Y. Z. (2016). Yozgat İlinin Termal Turizm Potansiyelinin 2023 Turizm Vizyonu Kapsamında İncelenmesi, *Uluslar Arası Bozok Sempozyumu*, 5-7 Mayıs, 63-70.
- Kılıncı, İ. (2017). Türkiye Medikal Turizm Sektöründe Hizmet Kalitesi ve Memnuniyet Üzerine Bir Alan Araştırması, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(17), 130-143.
- Özer, Ö. ve Songur, C. (2012). Türkiye’nin Dünya Sağlık Turizmindeki Yeri ve Ekonomik Boyutu, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 69-81.
- Özsarı, S.H. ve Karatana, Ö., (2013). *Sağlık Turizmi Açısından Türkiye’nin Durumu*, J Kartal TR, 24(2), 136-144.
- Soysal, A. (2017). Sağlık Turizmi: Tehdit ve Fırsatlar Bağlamında Türkiye Açısından Bir Durum Değerlendirmesi, *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 169-187.
- Sülcü, S. N. (2017). Sağlık Turizminde Türkiye’nin Dünyadaki Yeri ve Potansiyeli, *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Özel Sayı 1, 99-113.
- Şahin G.G., Tuzlukaya Ş. (2013). *Turizm Türleri ve Turizm Politikaları, Dünyada ve Türkiye’de Sağlık Turizmi, Sağlık Turizmi İçinde: Tengilimoğlu D.(ed.)*, 47-69, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2016), <http://www.trabzonkulturturizm.gov.tr/TR,57706/konaklama-tesisleri.html>
- T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2016.
- Turizm Bakanlığı (1993). Sağlık Turizmi ve Turizm Sağlığı, T.B. Yatırımlar Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, Yayın No:1993-8, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu, Turizm İstatistikleri, 2018.

- Ünal, A. ve Demirel, G. (2011). Sağlık Turizmi İşletmelerinden Yararlanan Müşterilerin Beklentilerinin Belirlenmesine Yönelik Bolu İlinde Bir Araştırma, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, December, 134-145.
- Yardan, E. D., Dikmetaş, H., Us, N. C.. ve Yabana, B. (2014). Türkiye ve Dünyada Sağlık Turizmi, *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 8, 27-42.
- Yiğit, V. (2016). Kamu Hastanelerinde Medikal Turizminin Gelişimini Etkileyen Faktörler, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(15), 107-119.

INVESTIGATION OF HEALTH TOURISM POTENTIAL: TRABZON PROVINCE

Extended Abstract

Aim: Trabzon is poised to become one of Turkey's most important tourism centers in health tourism for international patients with its historical and natural beauties and providing high quality health services. The aim of the study is to determine the current situation of Trabzon province in health tourism and to evaluate its development by years. There are many studies evaluating Turkey's health tourism potential. However, due to the limited number of studies conducted on regional and provincial basis and the lack of a study evaluating the health tourism potential of the province of Trabzon, such a study has been planned.

Method: The records kept for health tourism based on the notifications made by public and private hospitals by applying to the Provincial Health Directorate of Trabzon were obtained as raw data by excluding the private information of the patients. The data collected in the Provincial Health Directorate is based on the notifications provided by the foreign patient registration system of hospitals in Trabzon. The raw data was compiled and transferred to SPSS package program and the current situation of health tourism was revealed by descriptive statistical analysis over the years. In this study, it was revealed distribution of according to the way of arrival, distribution of according to the health institutions they apply, distribution of according to clinics, distribution of according to their country, distribution of according to arrival times, distribution of according to the types of hospital they apply, distribution of according to the diagnosis of patient incoming from within medical tourism and the health of foreign tourist between 2013-2015 in Trabzon.

Findings: According to the findings of the study, the services provided to foreign patients in Trabzon are mainly the ones offered within the scope of the health of tourists. The share of private hospitals in the services provided to foreign patients has increased more in recent years. The medical branch in which health services are offered the most frequently are Emergency Medicine, Obstetrics and Gynecology, Child Health and Diseases. The countries where the most foreign patients come from are geographically close countries such as Georgia, Azerbaijan and Saudi Arabia. The month when foreign patients come to Trabzon mostly are June, July, August and September. The most often diagnosed disease is acute upper respiratory tract infection. The accommodation facilities in Trabzon have enough bed capacities to meet the needs of foreign patients. It was observed that no data entry was made by discrimination shaped health tourists, patients in the health of tourists, patients receiving services within the scope of bilateral agreements, patients receiving services within the scope of social security institutions, refugees, asylum seekers, foreign students etc. in hospitals. Firstly, the creation of this data entry system and the training of the personnel making the registration of the foreign patients is important for obtaining more qualified data and analyzing the data.

Conclusion: As a result, it can be said that Trabzon province has medical tourism potential. In addition to patients coming from the health of tourists in Trabzon, the increase in the number of foreign patients arriving within the scope of medical tourism and other types of health tourism should be increased more health tourism revenues. There is a need for a holistic planning and organization in which service providers, insurance companies, tour operators, local authorities, the Ministry of Culture and Tourism, the Ministry of Health and the Ministry of Commerce, all actors involved in health tourism in order to obtain the desired share from the world market in health tourism. So, it should be ensured coordination between institutions providing services in the field of health tourism and increased the number of accredited organizations and encouraged physicians and other health professionals to learn foreign languages in Turkey.

